

EGYRE TÖBB AZ IDŐSEBB OLVASÓ

HAAN, Gertrude: Service to senior citizens. = Libr.J. 85.vol. 1960. 22.no. 4434-4435.p.

Könyvtári szolgáltatások az idősebb olvasók számára.

A statisztikusok megállapították, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a 65 éven felüli koru egyének száma naponta mintegy 1100-zal, így évenként kb. 400 000-rel gyarapszik. Az átlagos életkor kitolódása következtében 1975-ben több mint 20 millió 65 éven felüli állampolgárra lehet számítani, szemben a jelenlegi 15 millióval, vagy az 1900. év 3 milliójával. Ez annyit jelent, hogy míg az egész lakosság gyarapodása 32 %-ot fog 1975-ben kitenni, addig a 65 éven felüliek száma 47 %-os növekedést mutat majd.

A fentiek előrebocsátásával a Grand Rapids-i /Michigan/ Közművelődési Könyvtár egyik vezető tisztviselője beszámol azokról a szolgáltatásokról, amelyeket intézete korosabb olvasóinak nyújt /havonként könyvjegyzéket küld lakásukra, amiből választhatnak; az otthonukat elhagyni nem tudó öregeknek kiküldi a kért könyveket; könyvmegbeszéléseket tart bevonásukkal; kiállításokat rendez számukra főként olyan tárgyakkól - festményekből, kézimunkákból stb. - amelyeket idős emberek készítettek stb/. /BZ/

FIATAL OLVASÓK IZLÉSÉNEK VIZSGÁLATA - "KATALÓGUS - TESZT" SEGÍTSÉGÉVEL

LÉVI-BRUHL, Odette J. : Enquête sur les goûts de lecture des adolescents par le "Nouveau test du catalogue". = B. Bibl.France. 5.ann. 1960. 9/10.no. 321-366.p.

Ankét a fiatalok olvasói ízléséről az új katalógus-teszt (vizsgálat) segítségével.

A probléma megoldása sürgős - mondja a szerző /egy párizsi közművelődési könyvtár igazgatója/ - mert a gépesítés fokozódásával egyidejűleg számolni kell a munkaidő csökkentésével. Fontos, hogy az így felszabaduló időt a fiatalok jól használják fel. Hogyan lehetne a comicc-hoz szokott fiukat, az érzelgős regényeket olvasó lányokat

jó olvasmányokra kapadni? S hogyan lehetne kitapogatni, mi érdekli őket, mikor ezzel maguk sincsenek tisztában vagy nem tudják kifejezni?

Számos ankétot folytattak le már ilyenféle kérdésekről: melyik a 3 /vagy 5, vagy 10/ kedvenc könyved? vagy: milyen fajta könyveket szeretsz legjobban? Valamennyi ilyenféle ankét három közös hibában szenvedett: 1/ az olvasmányok sokfélesége miatt nem eredményezett statisztikailag kiértékelhető adatokat; 2/ az olvasmányok kiválasztása a véletlentől függ: a családi vagy iskolai könyvtár összetételétől, és így egészen más válaszokat is kaphatnánk, ha a fiataloknak alkalma lett volna más könyveket olvasni; 3/ a válaszok nem mindig őszinték, mert a fiatalok gyakran imponálni akarnak az ankétot végző tanárnak vagy könyvtárosnak.

Szerző e hibák elkerülése céljából olyan vizsgálati módszert dolgozott ki és próbált ki a gyakorlatban, amelyik igyekszik kiküszöbölni ezeket a hibákat.

Tramer svájci pszichológustól származik az ún. katalógus-teszt gondolata. Gyakorlatban a berni egyetemen alkalmazták igen szép eredménnyel fiatalokúak lélektani vizsgálatára. Az új katalógus-tesztet könyvtári célokra, egy könyvtárosokból, tanárokból és pszichológusokból álló bizottság támogatásával, szerző dolgozta ki. Ez pedig a következő:

Ugyanazt a kb. 400 címből álló címjegyzéket adják oda valamennyi fiúnak és lánynak. A címeket szerző nélkül közlik, hogy a szerző kiléte ne befolyásolja a fiatalokat. Olyan címeket válogattak össze, amelyek lehetőleg minél jobban kifejezik a könyv tartalmát; szükség esetén a címet fiktív alcímmel egészítik ki. A hangsúly tehát a címen van, nem a könyv értékén. Az a cél, hogy valamennyi kikérdezett fiatal lehetőleg azonos feltételek között végezze a válogatást.

A címek fele regény, fele ismeretterjesztő mű. A regényeket 9 csoportba osztották /társadalmi, történeti stb. regények/, az ismeretterjesztő műveket 11 tárgykörbe. Arra is igyekeztek, hogy a két nagy könyvcsoportban párhuzamosan alcsoportokat hozzanak létre, s valóban, azt tapasztalták, hogy az a fiatal, aki a regények közt a társadalmi regények iránt érdeklődik, ilyesféle könyveket keres az

ismeretterjesztő művek közt is. Mind a regények, mind az ismeretterjesztő művek közül 10-10 művet kell a fiatalnak kiválasztania.

A címjegyzék 1-1 példányát kiosztják a fiatalok közt, s megmagyarázzák annak jelentőségét: a kérdőív nem a tanároknak, hanem a könyvtárosoknak készült. Ez az első ilyesféle vizsgálat Franciaországban. A fiatalok közreműködését kérik a könyvtárosok, hogy az ő válaszaik alapján minél jobb ifjúsági könyvtárakat tudjanak összeállítani valamennyi ifju francia olvasó számára. Válaszaikat tehát egészen őszintén, de társaikkal szemben érzett felelősségük tudatában adják meg. A címjegyzék mellé üres lapot is mellékelnek. Erre írják rá születésük évét és azt, hogy hányadik osztályba járnak. Nevet nem kell feltüntetni. - Három kérdésre kell választ adni. A címjegyzékben szereplő művek közül 1/ melyik 10 regényt szeretné leginkább olvasni, 2/ melyik 10 ismeretterjesztő mű érdekelne legjobban és 3/ melyik 10 művet olvastad már és tetszett neked a legjobban. E válaszokra összesen 40 percet adnak. Ezután még egy negyedik kérdést tesznek fel: soroljátok fel azokat a könyveket, amelyek nem szerepelnek ebben a címjegyzékben, de amelyekről úgy gondoljátok, hogy meg kellene lenniük egy ifjúsági könyvtárban. E könyvek számát a teszt nem korlátozza.

A katalógus-vizsgálatokat 14 és 18 év közötti fiatalok között végezték. Már eddig is igyekeztek különféle iskolatípusokat összeválogatni /gimnázium, tanítóképző, iparitanuló iskolák, utóbbiak között a Renault-művek versenyvizsgával felvett tanonciskolája/, de tervezik más iskolatípusokra, pl. javítóintézetekre való kiterjesztését is. Azután meg akarják vizsgálni vidékenként, Párizsban pedig a különböző negyedek szerint a különbségeket, a falu és a város szerinti differenciálódást stb. A vizsgálatok eredményeinek feldolgozása során a legkülönbélebb összehasonlításokra nyílik lehetőség. Lehet vizsgálni a fiatalok izlésének differenciálódását nemek, életkor, kulturális környezet, lakónegyed, iskolatípus szerint. Meg lehet a válaszokból állapítani a tanárok, az iskolatársak illetve barátok, a mozi, a divatos könyvek stb. hatását. A vizsgálatok kiterjesztésével /esetleg külföldön is/ és az eredmények mélyebb elemzésével a katalógus-teszt értékes eszköz lehet az ifjúsági könyvtárak országos, sőt nemzetközi szintű újjászervezésében, sőt szociológiai tanulmányokhoz is alapvető eszköz lehet.

A cikk a továbbiakban példaként részletesen ismerteti az eddigi vizsgálódások feldolgozásából nyert bizonyos eredményeket és mellékletként közöl több táblázatot, így pl. arra vonatkozólag, hogy a különbözőféle regény-csoportok hogyan oszlanak meg a különböző iskolatípusok között. /100 regény közül hány társadalmi, történeti, utópisztikus stb. regényt kértek a gimnazisták, tanítóképzősök, kereskedelmi iskolások, iparitanuló iskolások?/ A harmadik kérdésre adott válasz /már olvasott és kért művek/ hogyan oszlanak meg nemek, korosztályok, iskolatípusok stb. szerint? Melyek a leggyakrabban keresett szerzők /negyedik kérdés/ fiuknál, lányoknál stb?

A katalógus-teszt során azt tapasztalták a könyvtárosok, hogy a fiatalok általában lelkesen vettek részt a kérdések megválaszolásában. Érdeklődtek a vizsgálatok eredményének gyakorlati hasznosításáról.

Az egyik iparitanuló iskola növendékei megkérdezték, van-e remény arra, hogy a kért könyvek meglesznek egyszer az intézet könyvtárában. A meglévő könyvtár ui., valószínűleg "kegyes adományozók jóvoltából", egyáltalán nem a fiatal tanoncoknak való könyveket tartalmazott. A katalógus-teszt eredményeinek az alapján új címjegyzéket állítottak össze és ennek alapján beszerzik a megfelelő műveket. Ennek eredményeképpen az olvasók száma ötszörösére nőtt. Újabb hitel biztosításával és újabb könyvek beszerzésével az olvasók száma megtízszereződött, úgyhogy most már külön könyvtári helyiségről is kell gondoskodni.

Egy ifjúsági művelődési házban végzett kísérlet sikerei pedig felvetették az ilyen intézmények szolgálatába állítandó mozgókönyvtárak /bibliobusz/ gondolatát.

A katalógus-teszt eredményeképpen eddig két címjegyzéket állítottak össze, az egyiket fiúk, a másikat leányok számára, amely alapállománya lehet az ifjúsági könyvtáraknak. Szerző reméli, hogy ez a vizsgálati módszer hamarosan országos szintű vizsgálatokra fog vezetni és lehetővé teszi korunk ifjúságának jobb megértését, s ezen keresztül a differenciáltabb és jobb olvasószolgálatot az ifjúsági könyvtárakban. /MÁ/